

est non dolenda tantum, verumetiam multum erubescenda discordia. Quid igitur tibi profuerunt ad rem non pertinentia convocata auxilia Cynicorum; quandoquidem te in hac tui erroris via de via deficientem, nec ea quæ hominibus comparasti, jumenta juvare portuerunt?

XLIV. JUL. « Tempus admonet, ut ad alia transeamus: sed quoniam certum est, nihil te habere quod vendites imperitis auribus præter verecundiam naturalium: quam brevissime potero, quod putatur superesse, contingam. Quis ergo neget, honestatem hanc, qua genitalia nostra contegimus, pro personis, locis, officiis moribusque variari? Sic in conventiculis publicis obscenior nuditas, nihil habet turpitudinis in lavacris. Sic alter est cubicularis habitus, seminudus et securus; alter vero forensis, sollicitior et profusior. Quid quod ad testimonium crebro familiaritatis, respicit negligentia cautionis, et quanto persona aut ignotior aut honoratior adfuerit, tanto diligentior habitus comparatur? Quid quod nautis et opificibus plerisque nemo vitio nuditatem dedit? Ac ne ista simplicitas personis magis quam negotiis imputetur, more omnium etiam Petrus apostolus, et post resurrectionem Domini nudus in navigio piscabatur¹. Dirige hinc oculos ad medicantum munera: ducunt artem studio salutis in locos pudoris. Athletis nuditas etiam decora est. Jam vero non solum adolescentulis, et petulanti sibi societate conjunctis, sed etiam totis quibusdam gentibus uterque sexus relectus, et sine secreti est electione commixtio. Quid tamen mirum, si id Scotus vicinarumque gentium barbaries agat; cum et philosophia, cujus supra commemorationem fecimus, idem censuerit, et Traducianorum huc dogma pervenerit? »

¹ Joan. XXI, 7.

« Quæ ergo pudoris tenebitur quantitas, quive limes inter tot ejus diversitates, atque inter ceptus partim necessarios, partim societate defensos, per quem possit doceri, diabolium naturalem ardorem sexibus miscuisse? Ac per hoc, ut præsidium opinionis tuæ constat officiis, locis, moribus, artibus, et totis simul gentibus dissolutum; ita remansit invictum, quod nos ipsa ratione et apostolo Paulo docente defendimus, omnia corpora, omnia membra corporum, omnesque sensus corporum, Deum auctorem universorum creasse; sed ita ordinasse, ut quædam in membris nostris pro opportunitatibus temporum amitteret pudor, quædam honestas naturalis offerret, quibus tam indecorum esset tegimen adhiberi, quam importune genitalium vulgare secretum.

AUG. Tu potius importune culpa importunitatis aspergis eos, de quibus ait Scriptura divina, « Nudi erant, et non » confundebantur¹. » Et certe tunc ita recti erant, ut recti facti erant: « Fecit enim Deus, sicut legimus, hominem rectum². » Illo ergo tempore tantæ rectitudinis suæ, numquid tam pravi erant, ut imprudenter, impudenter, inhoneste, importune, genitalium secreta vulgarent? Agnosce igitur nondum fuisse causam pudendi quando nondum pudenda erant illa membra, quæ nunc proprie pudenda dicuntur. Non enim habitabat in membris lex repugnans legi mentis, sine qua nunc nascitur nemo. Nondum fuerat justo judicio Dei, qui merito deseruit desertorem, inobedienti homini suæ carnis inobedientia retributa. Neque enim non est carnis inobedientia contra spiritum concupiscere, quamvis etiam spiritu contra eam concupiscente non sinatur quod conatur implere. Hoc ergo nondum erat, quando nudi erant, et non confundebantur. Non itaque illi vera nuditate importune genitalium secreta vulga-

¹ Gen. II, 25. — ² Eccle. VII, 30.

bant : sed adhuc importunum nihil in genitalibus senserant.

Quid colligis verba inania, tanquam folia levia, quibus et tu contegas carnalem contentionem tuam contra spiritalem auctoritatem, quasi concupiscentem contra spiritum carnem? Quid quæris quæ pudoris tenenda sit quantitas, sive limes, inter tot ejus diversitates, quæ fiunt diversis necessitatibus, artibus, opinionibus, moribus, sive rectis, sive perversis? Ecce habes homines, non alicujus gentis, sicut Scotos, sed parentes omnium gentium; non aliqua prava opinione depravatos, sicut Cynicos, et quoslibet alios similis irreverentiæ deformitate foedatos, sed a Deo conditos rectos; non opere alicujus necessitatis obstrictos, sicut Petri nuditas fuit, qua te putasti esse velandum, sed in deliciarum paradiso liberos: ipsos aspice, ante peccatum ostentatores libertatis, post peccatum doctores pudoris. Ante peccatum nudi erant, et non confundebantur: post peccatum de nuditate confusi sunt. Ante peccatum genitalia nondum pudenda sine tegimine reliquerunt: post peccatum genitalia jam pudenda texerunt. Hi ergo testes satis idonei, et Pelagianorum pervaciam, et quarumdam gentium Cynicorumque impudentiam, prius non pudenda et postea pudenda nuditate sua convincunt.

XLV. JUL. «Hoc igitur in præsentî opere, quantum res acta pertulit, absoluto, venio ad illud quod dixisti, in Christo hanc naturalem concupiscentiam non fuisse¹. Sic enim obloqueris mihi: » Sed iste in his omnibus noluit nominare concupiscentiam carnis, quæ non est a Patre, sed ex mundo est; cujus mundi princeps dictus est diabolus: qui eam in Domino non invenit, quia Dominus homo non per ipsam ad homines venit. « Pronuntiasti

¹ Lib. 2. de Nupt. et Conc., cap. 5.

ergo Christum, quem verum per omnia hominem fides catholica confitetur, hanc concupiscentiam, quam dicit Joannes apostolus, in sua non habuisse carne. Sed Joannes, ut ejus dicta docuerunt, concupiscentiam carnis et concupiscentiam oculorum, cum omni mundo ex Patre non esse pronuntiat: quod nos quemadmodum intelligi deberet ostendimus.

AUG. Ostendisti quidem, sed quemadmodum tu intelligeres, vel potius non intelligeres, non quemadmodum deberet intelligi: de qua re tibi in ipsa tua non veraci, sed loquaci disputatione, certans pro veritate respondi.

XLVI. JUL. « Tu vero nomen ipsum concupiscentiæ amplexatus, vis a Christi corpore tam oculorum sensum abfuisse, quam viscerum, »

AUG. Ista non diceres, si tu sanum sensum, non corporis, sed animi haberes.

XLVII. JUL. « Hic igitur ut adsit toto animo lector, admoneo: videbit enim Apollinaristarum hæresim, sed Manichæi per te adjectione reparari. Apollinaris quippe cum primo talem incarnationem Christi induxisse fertur, ut diceret solum corpus de humana substantia assumptum videri, pro anima vero ipsam fuisse deitatem; Christusque non hominem, sed cadaver videretur hominis suscepisse. Quod postea quam coepit tam rationis quam Evan gelii attestazione convelli, videlicet quia hoc ipso necesse erat totum illud falsitatis argui, quod hominem se Christus dixerat, quem veritatem locutum persequerentur Judæi, si erat ab eo caro sola suscepta, cum homo nisi anima simul et corpus esse non posset; vel quod in Evangelio dixerat: « In potestate habeo ponere animam » meam, et in potestate habeo iterum sumere eam¹. » Quæ enim cum anima poneretur, si assumpta non fuerat?

¹ Joan. x, 18.

Cum ergo auctoritate talium testimoniorum et perspicuæ rationis eversus fuisset, excogitavit aliud unde ejus hæresis, quæ perdurat hactenus, nasceretur; et dixit, animam quidem humanam in Christo fuisse, sed sensus in eo corporis non fuisse, atque impassibilem eum pronuntiavit universis extitisse peccatis.

AUG. Sanctæ memoriæ Cyprius episcopus Epiphanius in opusculo quod de hæresibus edidit, dixit Apollinaristarum quosdam in Domino Jesu Christo divinitati corpus consubstantiale dixisse; alios autem negasse quod animam sumpserit; alios propter quod dictum est, « Verbum caro, » factum¹, » contendisse, non eum carnem sumpsisse de creata carne, id est, Mariæ, sed Verbum carnem factum; postea vero nescio quid cogitantes dixisse quod non sumpserit mentem. Quod ergo affirmas Apollinaristas asseverasse in Christo sensus corporis non fuisse, eumque illos pronuntiasse impassibilem: nec uspiam legi, nisi in hoc libro tuo, nec aliquando ab aliquo audivi. Sed quoniam video te quærere ubi expandas vaniloquia tua, ut cum sis verbosus, videaris esse copiosus, cito respondeo: Quisquis credit vel illa quæ Apollinaristas dicere supra commemoravi, vel non habuisse Christum corporis sensus, atque impassibilem fuisse, anathema sit. Ut vero te quoque possis agnoscere: Quisquis credit carnem Christi contra spiritum concupisse, anathema sit.

XLVIII. JUL. « Non qui virtute judicii delicta vitasset; sed qui felicitate carnis a nostris sensibus sequestratæ, cupiditatem vitiorum sentire nequivisset. »

AUG. Non dicimus nos: « Christum felicitate carnis a nostris sensibus sequestratæ, cupiditatem vitiorum sentire non potuisse: » Sed dicimus, eum perfectione virtutis, et non per carnis concupiscentiam procreata carne,

¹ Joan. 1, 14.

cupiditatem non habuisse vitiorum. Aliud est enim non habuisse cupiditatem malam, aliud non eam potuisse sentire: sensisset enim si habuisset; non enim sensus ei defuit quo eam sentiret, sed voluntas adfuit qua non haberet. Nec mireris Christum, quamvis hominem verum, tamen per omnia bonum, noluisse habere cupiditatem malam. Nam quis præter vos cupiditatem negat esse malam, qua cupiuntur mala? Quis, inquam, præter vos persuadere conatur non esse vitium, quam cupiditatem confitetur esse vitiorum; et non esse malum, cui suadenti si consentiatur fit opus malum? Hanc cupiditatem Christus et sentire posset, si haberet; et habere, si vellet: sed absit ut vellet. Verumtamen si haberet cupiditatem malam, atque ut tuo verbo utar: « Cupiditatem vitiorum, » ab ipsius voluntate in illo esse coepisset; quia non cum illa est natus, ut nos. Ac per hoc, illius virtus hæc erat, eam non habere: nostra virtus est, ei non consentire; et in hoc illum imitari, ut quemadmodum ipse peccatum non fecit, eam non habendo, ita nec nos faciamus, non ei consentiendo; et quemadmodum ipse eam voluit et potuit non habere, sic ea nos velimus, quia poterimus, carere. Ejus quippe gratia nos liberabit de corpore mortis hujus, hoc est, de carne peccati, qui venit ad nos in similitudinem carnis peccati, non in carne peccati.

XLIX. JUL. « Tam gravi, ut res indicat, in fidem catholicorum adulatione, non solum nihil necessaria, verumetiam profana. Cum enim vult ostendere plus aliquid fuisse in Christi corpore, ne carnis nostræ communione vilesceret, naturalium cum sensuum integritate fraudavit; non videns in quantum iret exitium damnium veritatis vel adulatione corruptæ. Infremuit quippe a catholicis excitata præscriptio; quia apud talem fidem majus damnium mysteria Christi, quam membra perferrent. Si enim prop-

ter hoc, inquit, factus est Christus ex semine David¹, factus ex muliere, factusque sub lege, ut nobis daret exemplum, et sequeremur vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus²: nec tamen per omnia substantiæ nostræ induit proprietatem, si vel carnem sine anima vel hominem sine sensibus, quibus nos imbuunt natura, gestavit, exempli formam et legis non docetur implere. Quid enim fuit laude dignum contemnere illecebras sensuum, quarum incapax erat beneficio naturæ? Quid mirum cohibere oculos carnis suæ auxilio non vagantes? Quid magnum abducere ab illecebris odoribus nares, quibus nescirent patere? Quid stupendum, tenere arduam quotidie in epulis parcitatem, quarum nequibat irritamenta sentire? Quid postremo ardui haberent in quadragesimum diem prolata jejunia, si esuries molesta esse non poterat? Quid venerationis disciplina aurium mereretur, nunquam nisi honestarum vocum receptrix, si nativam patiebatur in indebitas surditatem? Quæ autem gloria castitatis, si virilitas magis aberat quam voluntas, et quod putabatur fieri de vigore animi, veniebat de debilitate membrorum. »

Aug. Merito dicuntur hæc, non contra Apollinarem vel Apollinaristarum aliquem, quos dixisse non arbitror Christi carnem non habuisse humani corporis sensus, sed contra quemlibet quisquis hoc dicit. Nos autem illum et pulchra ac deformia per oculos sensisse dicimus, et suaveolentia et graveolentia sensisse per nares, et sensu aurium percepisse canora et absurda, et a dulcibus amara discrevisse gustando, et aspera ac lenia, dura ac mollia, frigida et calida dijudicasse tangendo; et quidquid aliud corporis sensu senti et percipi potest, sentire ac percipere potuisse; nec ei possibilitatem, si voluisset, defuisse

¹ Rom. x, 3. — ² Petr. ii, 21.

generandi: et tamen ejus carnem nunquam contra spiritum concupisse. Quod si propterea magnum bonum est, ut putas, abstinere a delictis, quia non desunt libidines quæ vincantur, non autem magnum esset, si defuissent: tanto quisque erit in virtute laudabilior, quanto fuerit in carne libidinosior. Ac per hoc Christus, secundum istam vestram horribilem et detestabilem pravitatem, sicut in virtute omnium hominum maximus, ita esse in carne libidinosissimus debuit. Quod quanta sentiatur impietate, si sentis, sententiam mutare ne differas; et libidines discernere a sensibus, quæ sentiuntur potius in quibusque, quam sentiunt: ne tanto quisque videatur sensu esse vivacior, quanto fuerit libidine ardentior; et tanto Christus arsisse credatur libidinibus acrioribus, quanto vigit purioribus sensibus.

L. Jul. « Quæ postremo palma tolerantiae, si dolor vulnerum et verberum, intercepto itinere sensuum, pertingere ad animum non valebat? Quo ergo profecit Apollinaris adulatio? Videlicet ut omnis virtutum pulchritudo, quam in se Christus expresserat, indebitis naturæ ejus laudibus vacuata flaccesceret, cunctoque veritatis suæ splendore nudata sacrum magisterium Mediatoris offerret irrisui. Huc accedebat quoniam non solum operum suorum perdebat insignia, nativitate, non virtute felicior; sed etiam fraudis criminibus urgebatur, si indiceret mortalibus, Extendimini ad patientiam hominis nihil sentientis, et venite per veras cruces ad virtutes corporis falsi nihil dolentis, vel, Imitamini castitatem, certa naturæ vestræ irritamenta vincentes, illius quem debilitas fecit pudicum videri. Certe nihil profanius, nihil scelestius talibus excogitari commentis potest. Et Apollinaris omnia ista non dixerat: per illud unum quod pronuntiavit, homini Christo defuisse eos sensus, qui a

natura inditi, non usu, sed excessu ad vitia labuntur; hæc omnia quæ a catholicis relata sunt, præjudicio opinionis suæ mutus excepit. Horum quippe cunctorum affirmatione construitur catholica fides, quorum negatione vel consecutione Apollinaris hæresis compacta est atque damnata. Tu igitur conjice quid de te debeat judicari, qui commixtionem sexuum damnas, ut Manichæus; naturam carnis Christi a communione hominum sequesstras, secundum Manichæos; concupiscentiam carnis accusas, juxta præceptoris tui dicta Manichæi; dicis concupiscentiam sensuum in Christi corpore non fuisse, vel secundum Manichæos, vel secundum Apollinaristas: et tamen vis a nobis nec Apollinarista, nec Manichæus vocari. Quanquam do manus, præstoque beneficium; nec nos liberalitatis pœnitet: per me ut Apollinaris sectator non videaris licebit: minoris quippe est ille impietatis inventor; per te autem non licet ut voceris aliud quam Manichæus.

AUG. Nec Apollinarista, nec Manichæus fuit, sed hæreticorum expugnator Ambrosius, qui per tuam susceptam quidquid hominum nasceretur, sine delicto dixit esse non posse, apostolum Paulum, sicut oportuit, et intelligens et exponens. Tu autem tanto magis adjuvas Manichæos, quod sæpissime ostendi, quanto magis ab eis te esse arbitraris alienum: es autem novus hæreticus Pelagianus, in disputatione loquacissimus, in contentione calumniosissimus, in professione fallacissimus. Nihil enim quod dicas inveniens, inania multa dicis, falsum crimen catholicis objicis, catholicum te esse mentiris.

LI. JUL. « Ostendi quidem in tertio libello primi operis mei, irrefutabiliter necesse esse dici etiam Christum reatum de Mariæ carne traxisse, si crederetur naturale peccatum; eumque a te sub potestate diaboli collo-

OPERIS IMPERFECTI CONTRA JULIANUM, LIB. IV. 201
cari, qui affirmares ad jus diaboli hominum universam pertinere substantiam. »

AUG. Quod in tertio tuo libro te ostendisse commemoras, quinto meo te non ostendisse convici.

LII. JUL. « Et ideo hoc in præsentiarum relicto, illud efflagito, ubi tu legeris Christum eunuchum fuisse naturaliter. »

AUG. Tu enim ubi me hoc dixisse legisti, nisi quia calumniaris, ut soles? Aliud est possibilitas seminandorum filiorum, quam Christi carni defuisse non dicimus, sicut deesse carni novimus eunuchorum: et aliud est cupiditas vitiorum, quam tu persuadere conaris habuisse Christum, et jactas te esse Christianum; quia videlicet, sicut paulo ante dixisti, « Christus etiam fraudis criminibus urgeretur, si diceret mortalibus, Extendimini ad patientiam hominis nihil sentientis: » quasi sequatur, ut non sentiat inflictos dolores, qui vult et potest non habere malas cupiditates: vel si diceret, ut tua verba ipse componis, « Imitamini castitatem, certa naturæ vestræ irritamenta vincentes, illius quem debilitas fecit pudicum videri. » Sic enim es amator egregius castitatis, ut tibi castior videatur, qui concubitus illicitos cupit, sed ut non perpetret, suæ cupiditati resistit, quam qui talia mala nec saltem cupit, non per impossibilitatem carnis, sed per summitatem perfectionemque virtutis: imo ille sit castus, iste autem omnino nec sit, sed esse tantummodo videatur; quoniam secundum te, si castus esset, mala ista cuperet per naturam, sed eandem naturalem cupiditatem virtute animi coërceret. Ita fit ut te illa horribilis, sicut jam superius ostendi, sequatur absurditas, tanto esse quemque voluntate castiorem, quanto majorem naturæ suæ libidinem vicerit, nec in aliquos excessus luxuriæ, quamlibet illa magna sit, exire permiserit: qui

autem minorem flagitiorum libidinem cohibet, minus esse castum quoniam quem non libet quod non licet, secundum tuam sapientiam, vel potius amentiam, omnino nec castus est. Ecce quod Christo importare conaris insane, ut natura fuerit omnium libidinosissimus, quia ita posset voluntatis virtute omnium esse castissimus. Tanto quippe in eo, sicut disputas, continentiae spiritus major esset, quanto majorem carnis concupiscentiam coërceret. Ad hunc te interitum tua suscepta nimium dilecta perduxit.

LIII. JUL. « Qui etsi propter signum natus ex virgine est, et tamen ita aversatus non est sexum virilem, ut ejus susciperet veritatem, integer per omnia viscerum, integer corporis, homo verus, vir perfectus, si Petro apostolo creditur in Actibus disserenti¹; intacta castitate conspicuus, et animum et oculos nunquam remisso cordis vigore custodiens; sed quod hoc totum virtute mentis, non carnis infirmitate perfecit, concupiscentiam carnis totius corporis immixtam sensibus, et veritatem ac sanitatem conditionemque membrorum fuisse in eo, et somnus ejus, et cibus, et barba, et sudor, et labor, et crux testatur, et lancea. Non ergo sensus corporis non habuit ille, sed rexit. Hoc est unde gentibus, unde Manichæis insultat catholicorum fides, quia verbum ut crucis, ita carnis ejus, pereuntibus stultitia est, salvis autem futuris virtus Dei. Hoc est quo commendavit charitatem suam in nobis; quoniam quæ lacerat impietas Manichæi, ea omnia pietas Mediatoris assumpsit. Nihil ergo me pudet in Domino meo, in quæ propter salutem meam venit: teneo veritatem membrorum, ut exempli ejus soliditatem arcemque suscipiam. »

AUG. Aliud est veritas membrorum, quam Christia-

¹ Act. II.

nus omnis agnoscit in Christo: aliud cupiditas peccatorum, quam tu importare vis Christo. Dicis enim concupiscentiam carnis, hoc est, libidinem, quam libentius vocas concupiscentiam naturalem, bonum esse; et sic arguis ejus excessum, ut quisquis eam concessos fines transgredi siverit, tanquam male utens bono, culpam contrahat; quisquis autem illam usque ad licita, et concessa ingredi, nec ultra permiserit progredi, tanquam bono bene utens laude sit dignus. Proinde quoniam videmus alios ita esse natos, ut majore libidine urgeantur, alios ut minore, si ei resistentes utrique sint casti, cogaris dicere illos majore, istos minore bono bene uti. Erit igitur, te doctore, bono isto tuo quisque tanto copiosior, quanto libidinosior; et tanto laboriosior contra suam libidinem pro castitate certando, quanto abundantior naturali isto bono; et ideo etiam tanto laudabilior in hac virtute, quanto fortius reluctatur majori bono, quam si minori reluctaretur. Quia ergo Christus in carne mortali omnium procul dubio castissimus vixit, tanto ei majorem libidinem dabis naturalem, quanto in libidine cohibenda non potes invenire fortiorem. Sic enim sine fraudis crimine suis dicet, Imitamini castitatem meam, certa naturæ vestræ irritamenta vincentes: hæc quippe irritamenta bona sunt; sed tamen cohibenda atque vincenda; sicut ego habui, sed cohibui vicique majora; ne diceretis mihi, Ideo vicisti, ideo castissimus in tua mortali carne vixisti, quoniam naturæ felicitate minimas libidines, quas facillimas vinceres, habuisti. Estote ergo casti, quia ut vobis ad me imitandum obstacula excusationis auferrem, libidinosior vobis nasci volui. et tamen maximam libidinem meam concessos fines nunquam transire permisi. Hæc horribilia monstra peperit hæresis vestra.

LIV. JUL. « Prædico omnem in eo sanctitatem bene-

ficio animi, non carnis stetisse præjudicio. Sic enim et natura tam conditione ejus quam susceptione defenditur, et vita hominum virtutum illius imitatione dirigitur. De his duobus non potest alterum sine alterius veritate laudari: tantum aderit dignitatis operi sacro, quantum humani corporis affuerit veritati; et tantum aderit defensionis carnis, quantum sanctitas conversationis exegerit. Atque e regione, vituperatio unius utriusque participat: quoniam tantum de virtutibus ejus, quantum de artibus auferetur; ac si quid de substantiæ solido radatur, universa morum ornamenta depereunt, atque ad tolerantis injuriam recurrunt damna nascentis: postremo si carnis ejus substantia aliqua naturalium ereptione tenuetur, universa evanescit pompa virtutum. Nihil ergo in membris Mediatoris facti ex muliere, quod naturale constat, negabo. Et vide quam diversi sint rationis termini, quam pudoris: non erubescit fides Christianorum, dicere Christum habuisse genitalia; cum tamen ea in nobis, quam honestissime possumus, oculamus.»

AUG. Non quidem erubescit fides Christianorum, dicere Christum habuisse genitalia: sed tu erubescere debuisti, vel potius contremiscere, ne dices Christi genitalia aliquando, et nolente ipso, (non enim hoc unquam velle debuisset qui vitam cælibem duxit,) tamen libidine fuisse commota, et in nonnullos illicitos usus contra ejus sanctum propositum se illam partem sancti ejus corporis erexisse. Talem quippe libidinem patitur etiam omne genus sanctorum, qualem Sancto sanctorum conaris inferre. Si vero genitalia Christi ipso invito commoveri et erigi solere libidine, non audes dicere; cur audes credere infelix, cur audes talem libidinem naturæ Christi tribuere, ut quod non audes dicere, compellas homines cogitare?

LV. JUL. «Ita natura præscripsit esse quædam, quæ ut ratio, ita fides cum religione pronuntiet; et tamen pudor et decencia conversationis oculis non permittat exponi. Hoc modo magister etiam gentium veritatem carni ejus assignat, et spiritui sanctitatem. «Magnum, inquit, pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est in gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptum est in gloria¹.» Quod sicut commendavit cum veritate credendum, ita impugnatores ejus in fine denuntiavit sæculi nascituros: nam statim sequitur, «In novissimis autem temporibus recedentes quidam a fide, attendentes spiritibus seductoribus, doctrinis dæmoniorum in hypocrisi mendacia loquentium, cauteriatam habentes conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et his qui cognoverunt veritatem; quoniam omnis creatura Dei bona².» Hanc ergo Ecclesiarum contaminationem, quam de Manichæi confectatione vomuisti, et hanc a fide recedentium prævaricationem, quæ in naturalis mali prædicatione et in commixtionis conjugalis damnatione constitit, et Apostolus prævidit et punivit, non solum quid diceretur, sed etiam quid consequeretur ostendens.»

AUG. Et tamen tu, qui non potes nisi ructare calumnias, et vomere contumelias, verbis catholici hominis Dei, quem Manichæum non potes dicere, non ausus es contradicere, suffocantis te, atque dicentis, ex commixtione maris et foeminæ nasci expertem delicti neminem posse³. Namque ista verba ejus et in primo ad Valerium libro commemoravi, quem libris quatuor redarguere co-

¹ 1 Tim. III, 16. — ² Id. IV, 2. — ³ Ambrosius in Isaiam.